

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ 20-ԱՄՅԱԿԻՆ

Երևան
ԵՊՀ հրատարակչություն
2016

ՀՏԴ 340:06
ԳՄՊ 67.4
Ե 813

Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝

իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ.Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝

իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Կ.Ա. Գևորգյան

Խմբագրակազմ՝

իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս.Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ա.Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Գ.Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Վ.Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ Ս.Գ. Մեղրյան

Ե 540 ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու/ ԵՊՀ; Գլխ. խմբ.՝ Գ.Ս. Ղազինյան.– Եր.: ԵՊՀ, 2016, – 416 էջ:

Ժողովածուն ամփոփում է ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետում 2015թ. դեկտեմբերի 8-ին տեղի ունեցած գիտաժողովի նյութերը՝ նվիրված ՀՀ սահմանադրությունը ընդունելու 20-ամյակին:

Այն ընդգրկում է իրավունքի գրեթե բոլոր ճյուղերի վերաբերյալ գիտական աշխատանքներ, որոնք աչքի են ընկնում բարձրացված հարցերի արդիանակությամբ, տեսական խոր վերլուծություններով և գործնական նշանակությամբ: Ժողովածուի մեջ տեղ են գտել ինչպես ճանաչված գիտնականների, այնպես էլ երիտասարդ դասախոսների ու ասպիրանտների աշխատանքները: Կարող է օգտակար լինել իրավաբան տեսաբաններին, իրավաստեղծ և իրավակիրառ մարմինների ներկայացուցիչներին, իրավունքի տարբեր հարցերով հետաքրքրվողներին:

ՀՏԴ 340:06
ԳՄՊ 67.4

ISBN 978-5-8084-2083-0

© ԵՊՀ հրատ., 2016
© Հեղ. խումբ, 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՂԱՐՇՅԱՆ

ԱՐԴԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԸ ԵՎ
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ..... 6

ՎԻԿՏՈՐԻԱ ՕՉԱՆՅԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՈՐՊԵՍ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՍՅՈՒՆ 18

TARON SIMONYAN

LEGAL DYNAMICS IN SOCIAL SYSTEMS OUT OF EQUILIBRIUM: THE
PROBLEM OF RANDOM INTERVENTIONS..... 33

ՀԱՅՎ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՐԾԻՔԻ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՈՒՄՆ ԻՐԱՎԱՍՏԵՂԾ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՈՒՄ..... 43

ԱՐԹՈՒՐ ՎԱՂԱՐՇՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ԴԱՎԹՅԱՆ

ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՆՓՈՓՈՒԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՄԿՋԲՈՒՆՔԻ
ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԻՐԱՎԱԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ (ՊԱՏՄԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)..... 53

ԳԵՎՈՐԳ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ԵԱՏՄ-Ի ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԸ
ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ 68

ԱՆԱՀԻՏ ՄԱՆԱՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ
ՈՐՊԵՍ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔ 89

ՎԱՐԴԱՆ ԱՅՎԱԶՅԱՆ

ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ 110

ՍԱՄՎԵԼ ՍՈՒՐԱԴՅԱՆ

ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՈՒՄԸ, ՈՐՊԵՍ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՄԵԹՈԴՆԵՐ 124

ԱՐՄԵՆ ՀԱՅԿՑԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 135

ԳՐԻԳՈՐ ԲԵՔՄԵՉՅԱՆ

ՎՆԱՍ ՊԱՏՃԱՌՈՂԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԴԵԼԻԿՏԱՅԻՆ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ 148

ՎԱՀԵ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՎԵՐՔԱՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ
ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՀՍՏԱԿԵՑՈՒՄԸ ԵՎ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԻ
ՕԲՅԵԿՏԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ .. 167

ՎԱՀԱԳՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ԲՈՂՈՔԱՐԿՎԱԾ ՄԻՋԱՆԿՅԱԼ
ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՎԵՐԱՅՄԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 186

ԳԵՎՈՐԳ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ՊԱՅՄԱՆԻ ԽԱԽՏՈՒՄՈՎ
ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԼՈՒԾՄԱՄԲ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ
ԽՆԴԻՐ ԾՈՒՐՋ 202

ՕԼԻՄՊԻԱ ԳԵՂԱՍՅԱՆ

ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌՆԵՐՈՒՄ 213

ՎԱՐԴՈՒՇ ԵՍԱՅԱՆ

ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 233

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԽԱՉԻԿՅԱՆ

ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ 245

ԱՆՆԱ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ
ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԱՐՏԱՑՈԼՈՒՄԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ
ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ 267

ՍԵՐԳԵՅ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

ՊԱՏԺԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳՆ ԸՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔՐԵԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԵՆՍՊՐՔԻ ՆԱԽԱԳԾԻ 282

ԱՐԹՈՒՐ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

ՎԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵԳՐԱՑԻՈՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻՆ
ԱՆԴԱՄԱԿՑԵԼՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 295

КНАРИК ВАРДАНЯН

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗАЩИТЫ
БЕЖЕНЦЕВ И УБЕЖИЩА В ЗАКОНОДАТЕЛЬНОМ РА 309

ԴԱՎԻԹ ՄԵԼՔՈՆՅԱՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՅՔՈՒՄ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԸ
ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳՆ ԸՍՏ ՀՀ ՎՃՈՒԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՆԱԽԱԴԵՊԱՑԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ 330

ԱՐՄԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՆՈՐ
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՈՎ ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՀԻՄՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԲՆՈՒԹՍԱԳԻՐԸ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 338

ՍԵՐԳԵՅ ՄԱՐԱԲՅԱՆ

ԱՆՁԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՀԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՈՐՈՇ
ՀԱՐՑԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ ԽՈՒՁԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼԻՄ 338

ԱՐԹՈՒՐ ՉԱԽՈՅԱՆ, ԱՐՄԵՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՃԱՆԱԶՄԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ՏԱԿՏԻԿԱԿԱՆ
ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ..... 399

**ԹՈՒՅՆՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐ**

Մամվել Մուրադյան
*ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի
սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի
դոցենտ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու*

Ժամանակակից տնտեսության կառավարման պայմաններում արդիական մեծ նշանակություն է ձեռք բերել պետության կողմից տնտեսավարվող սուբյեկտների լիցենզավորման (թույլտվության)՝ որպես պետական կառավարման մեթոդի համալիր բարելավման հիմնախնդիրը:

Լիցենզավորման՝ որպես պետական կառավարման մեթոդի անհրաժեշտությունը զուտ տեսականորեն հիմնավորելու տեսանկյունից հիմնական ուշադրությունը, թերևս, պետք է դարձնել նրա տարրերի փոխհարաբերության և յուրաքանչյուրի ինքնուրույն իրավական նշանակության վրա, ինչը հնարավորություն կտա լիարժեք բացահայտելու տնտեսական ոլորտում լիցենզավորման պետական կարգավորման օբյեկտիվ անհրաժեշտությունը և գիտագործնական չափանիշներով կանխորոշել լիցենզավորման ոլորտին վերաբերող օրենսդրության բարելավման ուղիները:

Լիցենզավորումը բարդ, բազմաշերտ, սոցիալ-իրավական երևույթ է, այն, մեր կարծիքով, ունի երկակի նպատակաուղղվածություն, մի կողմից՝ լիցենզավորումը հնարավորություն է ընձեռնում տնտեսավարող սուբյեկտին զբաղվելու տվյալ տեսակի ձեռնարկատիրական գործունեությամբ, իսկ մյուս կողմից՝ այն առաջացնում է համապատասխան պետական մարմինների կողմից թույլտվության և վերահսկողության իրականացման անհրաժեշտություն:

Իրավաբանական գրականությունում օգտագործվում է նաև

«թույլատվական-լիցենզիավորման համակարգ» հասկացությունը, որը դիտարկվում է երկու տեսանկյունից՝ բովանդակային լայն և նեղ իմաստով: Լայն առումով թույլատվական-լիցենզավորման համակարգը բնորոշվում է որպես լիազորված պետական մարմինների կողմից կառավարման ներգործության օբյեկտ, որոշակի հասարակական հարաբերությունների համակցություն, որոնք առաջանում են հասարակությունում իրավական նորմերի իրականացման ընթացքում: Այդպիսի ըմբռման շրջանակներում իրավաբանական գրականությունում և օրենսդրությունում օգտագործում են «թույլտվություն» (օրինակ՝ զենք ձեռք բերելու և կրելու թույլտվությունը), «իրավունք» (օրինակ՝ տրանսպորտային միջոց վարելու իրավունքը կամ վարորդական իրավունքը), «լիցենզիա» եզրույթները: Դրանցից յուրաքանչյուրը ձեռք է բերել ինքնուրույն իրավական նշանակություն, սակայն միասին կազմում են ամբողջական համակարգ, քանզի վերջիններիս այս կամ այն չափով միավորում է պետության կողմից իրավունքի մասնավոր սուբյեկտներին որոշակի գործունեությամբ (ընդ որում, առանձին դեպքերում նաև ոչ տնտեսական) զբաղվելու իրավունք վերապահելը: Այսպես, Ն.Բ.Բուդենկոն լայն առումով թույլատվական-լիցենզավորման համակարգի տակ հասկանում է իրավական նորմերով սահմանված կարգ, որը նախատեսում է ձեռնարկությունների, հիմնարկների, կազմակերպությունների կամ առանձին քաղաքացիների կողմից որոշակի գործողությունների կատարման կամ իրավազորությունների իրականացման համար պետական լիազոր մարմիններից թույլտվություններ (լիցենզիաներ) ստանալու պարտադիր պայման¹:

Ա. Բ. Գորմախի կարծիքով, թույլատվական-լիցենզավորման համակարգը նեղ առումով իր մեջ ներառում է պետական իշխանության մարմինների կողմից իրականացվող հասարակական հարաբերությունների որոշակի համակցություն, որոնք առաջանում են քաղաքացիների անձնական անվտանգության, հասարակական ա-

---

¹ St' u Oсуществление лицензионно-разрешительной системы. // Административная деятельность органов внутренних дел. М., 1997, էջ 112:

պահովության և հասարակական կարգի պահպանության նպատակով որոշակի առարկաների կամ նյութերի ձեռք բերման, փոխադրման, օգտագործման և իրացման, ինչպես նաև որոշակի ձեռնարկությունների, կազմակերպությունների հիմնադրման և գործառնության ժամանակ¹: Մեկ այլ հեղինակ՝ Կ.Ս. Վելսկին ենթադրում է, որ լիցենզավորման մեթոդը վերաբերում է պետական (տվյալ դեպքում՝ ոստիկանական) գործունեության թույլատվական համակարգի մեթոդներին, դասական թույլտվության, պետական գրանցման և անձնագրավորման հետ միասին²:

Ինչպես տեսնում ենք, լիցենզիայի գիտական և օրենսդրական բնորոշումները շատ դեպքերում համընկնում են, բայց դրանք չեն կարող դիտվել որպես ամբողջությամբ նույնական: Առանձին-առանձին դիտարկենք թույլատվական և լիզենզավարման համակարգերը:

Թույլտվական համակարգը իրավունքի նորմերով կարգավորվող հասարակական հարաբերությունների համակցություն է, որոնք առաջանում են վարչական իշխանության սուբյեկտների և քաղաքացիների (իրավաբանական անձանց) միջև որոշակի գործունեություն իրականացնելու թույլտվություն տալու առնչությամբ: Դրան ուղեկցում է թույլտվական գործունեության պայմանների և կանոնների պահպանման վրա վերահսկողությունությունը:

Թույլտվական գործունեության նպատակը պետության, հասարակության և քաղաքացիների անվտանգության ապահովումն է: Հանրորեն օգտակար որոշ գործունեության տեսակներ (փոխադրամիջոցներ վարելը, զենքի արտադրությունը և այլն), եթե դրանք իրականացվեն ոչ արհեստավաժորեն, առանց մասնագիտական ոչ պատշաճ ունակությունների առկայության և անհրաժեշտ կանոնների պահպանմամբ կարող են մեծ վնաս պատճառել հանրությանը:

---

¹ Ст'ю Гормах А. Б. Правовые и организационные основы деятельности милиции общественной безопасности по осуществлению лицензионно-разрешительной работы: Дисс. канд. юрид. наук. М., 1998. էջ 56:

² Ст'ю Вельский К. С., Елисеев В. П., Кугеров И. И. О системе специальных методов полицейской деятельности // Гос. и право. 2003. № 4. էջ 11:

Այդ իսկ նպատակով էլ գործունեության այդպիսի տեսակների համար սահմանվում է հարաբերական արգելք. դրանցով կարող են զբաղվել միայն նրանք, ովքեր ունեն իրավասու մարմինների համապատասխան թույլտվությունը: Ընդ որում, տվյալ դեպքում թույլտվություն տալու նախապայմաններից մեկը համարվում է հենց իրավասու մարմինների կողմից արհեստավարժության և համապատասխան կանոններին պատշաճ իրազեկված լինելու հիմքերի ստուգումը: Այդ համակարգը կոչված է պաշտպանելու պետությանը, հասարակությանը և քաղաքացիներին այն հնարավոր վնասից, որը կարող է պատճառվել վերը թվարկված գործունեության ոճ պատշաճ իրակասացմամբ:

Թույլատվական համակարգում կարելի է առանձնացնել չորս հիմնական ուղղություն՝

1) հարաբերական արգելքի առկայությունը: Այն կարող է ուղղակի կամ անուղղակի ամրագրվել իրավական նորմով: Հաճախ դա կատարվում է անուղղակի. սահմանվում է, որ որոշակի գործունեությամբ կարելի է զբաղվել միայն դրա համար թույլտվության առկայության պայմաններում,

2) թույլտվության տրամադրաման գործունեություն, որն իրականացվում է գործադիր իշխանության, իսկ երբեմն էլ տեղական ինքնակառավարման գործադիր մարմնի կողմից կազմակերպական առումով նրանց հետ ենթակայական հարաբերությունների մեջ չգտնվող քաղաքացիների և կազմակերպությունների առնչությամբ: Ներկայումս թույլտվությունը հաճախ անվանում են լիցենզիա, սակայն, ինչպես արդեն նշվեց, օգտագործվում է նաև «վարելու իրավունք» (փոխադրամիջոցների դեպքում), «կրելու իրավունք» (զենքի առնչությամբ), «արտոնություն», «մուտքի արտոնություն», «հատկացում», «քվտա» և այլ նույնաբնույթ եզրույթներ: Թույլտվությունը տրվում է իրավական ակտերով սահմանված կարգով դրա լիազորությունն ունեցող գործադիր իշխանության, իսկ երբեմն էլ տեղական ինքնակառավարման գործադիր մարմնի կողմից: Թույլտվության տրամադրումը համակարգի կենտրանական տարրն է, դրա

համար էլ այն կոչվում թույլտվական,

3) իշխանական և ոչ իշխանական սուբյեկտների միջև տևական հարաբերություններ, որի պարտադիր տարրն է լիցենզավորված կամ թույլտվություն ստացած այլ սուբյեկտի համապատասխան գործունեության իրականացման պայմանների ու կանոնների պահպանման նկատմամբ հսկողությունը,

4) թույլտվական գործունեության կանոնների, պայմանների խախտման դադարեցման (կասեցման) համար հարկադրական միջոցների կիրառումը և իրավաբանական պատասխանատվության ենթարկելը¹:

Լիցենզավորումը, ըստ էության, հանդիսանում է տնտեսության վրա պետական կառավարման ներգործության ամենահզոր միջոցներից, այն տնտեսական գործունեության կառավարման և դրա նկատմամբ պետական վերահսկողություն իրականացնելու ձևերից է: Լիցենզավորումն իրականացվում է սպառողների իրավունքների պաշտպանությունն ապահովելու «զարգացող շուկայական հարաբերությունների կարգավորմանը նպաստելու, ապրանքների և ծառայությունների որակը բարձրացնելու, անձանց կյանքին, առողջությանը, գույքին, պետության և հասարակության շահերին, բնության, մշակութային ժառանգության պահպանությանն առավել վտանգի սպառնալիքով հղի գործունեության տեսակներով զբաղվողների նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու նպատակով: Ըստ էության, այն կայանում է ձեռնարկատիրական գործունեության որոշ տեսակներով զբաղվելու սահմանափակման մեջ:

Շահագրգռված սուբյեկտին լիցենզիա տրամադրելու ընթացակարգը կանոնագրելիս ամրագրվում են պահպանման ենթակա որոշ պահանջներ կամ արգելքներ, որոնք անհրաժեշտ են լիցենզավորված գործունեություն իրականացնելիս: Իրավունքի տնտեսապես ազատ սուբյեկտները սահմանափակումներ են կրում իշխանական սուբյեկտների կողմից, որոնք պահանջում են պահպանել լիցենզա-

---

¹ Ст' у Д. Н. Бахрах, Б.В. Россинский, Ю. Н. Стариков, Административное право, М., 2005, էջ 429:

վորման պայմանները, և, քանի որ, լիցենզավորման ենթակա գործունեությունը մեծ մասամբ առևտրային բնույթ ունի, ապա լիցենզավորումը, ամբողջությամբ վերցրած, կարելի է համարել իրականացվող տնտեսական գործունեության վրա ներգործելու միջոց:

Լիցենզավորումն իրենից ներկայացնում է տնտեսության պետական կարգավորման ամենահատկանշական վարչափրավական մեթոդ: Պետությունը, հանձինս իր մարմինների, թույլտվություն է տալիս՝ կատարելու որոշակի գործողություններ, այդ թվում՝ ձեռնարկատիրական գործունեության այս կամ այն տեսակով զբաղվելու համար:

Որոշ հեղինակներ լիցենզավորման անհրաժեշտության առնչությամբ հանդես են գալիս իրարամերժ, ծայրահեղ մոտեցումներով: Այսպես,

1) այն հակասում է շուկայական հարաբերություններին, հանգեցնում է բյուրոկրատիզմի և պետք է վերցվի: Այս առումով հիմնական փաստարկն այն է, որ լիցենզավորումը չափազանց բյուրոկրատացված է և ներառում է գործունեության տեսակների ծայրահեղ լայն և անորոշ շրջանակ, ինչի արդյունքում անհարկի սահմանված են ազատ տնտեսական գործունեության ոչ իրավաչափ խոչընդոտներ,

2) լիցենզավորումը շուկայական հարաբերությունների համար հակացուցված չէ, այն անհրաժեշտ ինստիտուտ է, և պետք է իրականացվի պետության ու տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից: Ենթադրվում է, որ վերջին տեսակետը ավելի մոտ է կյանքի իրական պահանջներին: Սակայն դրա կիրառման համար անհրաժեշտ է սահմանել այնպիսի հստակ կանոններ ու չափանիշներ, որոնք չեն խոչընդոտի գործարարության կառուցողական զարգացմանը: Լիցենզավորման պետք է ենթակա լինեն գործունեության միայն այն տեսակները, որոնց վերահսկողությունից դուրս մնալը կարող է վնաս պատճառել ազգային, պետական և հասարակական անվտանգ-

գությանը, ներառյալ բնապիպանական անվտանգությունը¹: Այլ կերպ ասած՝ երբեք չի կարելի լիցենզավորումը դիտարկել որպես պետական բյուջեն անուղղակի եկամուտներով համալրելու միջոց (օրինակ՝ շահութաբեր ձեռնարկատիրական գործունեության լիցենզիաներ ստանալու համար պետական անհիմն բարձր տուրքեր սահմանելու միջոցով):

Լիցենզավորումը տնտեսության պետական կարգավորման վարչաիրավական մեթոդ է, որի միջոցով պատնեշվում է տնտեսության մեջ անորակ ապրանքների ներթափանցումը և կանոնակարգվում է վտանգավոր, բայց հասարակության համար կենսական նշանակություն ունեցող գործունեության իրականացումը:

Ամեն անգամ, երբ խոսքը գնում է պետական կառավարման այս կամ այն միջոցի մասին, հարց է ծագում, թե որո՞նք են այդ միջոցի կիրառման նպատակները: Հնարավոր չէ ընդգծել լիցենզավարման համապարփակ (ունիվերսալ) նպատակը, սակայն կարելի է փաստել, որ լիցենզավորման տարբեր տեսակներին համապատասխանում են տարբեր նպատակներ: Լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակների օրինակելի ցանկի հիման վրա կարելի է սահմանել նրա խնդիրները: «Լիցենզավորման մասին» 2001 թ. մայիսի 30-ին ՀՀ օրենքի հոդված 5-ի համաձայն՝ գործունեության առանձին տեսակներով զբաղվելու լիցենզավորման նպատակներն են՝

- 1) սպառողների իրավունքների պաշտպանությունը,
- 2) զարգացող շուկայական հարաբերությունների կարգավորմանը նպաստելը,
- 3) ապրանքների եւ ծառայությունների որակի բարձրացումը,
- 4) անձանց կյանքին, առողջությանը, գույքին, պետության և հասարակության շահերին, բնության, մշակութային ժառանգության պահպանությանն առավել վտանգի սպառնալիքով հղի գործունեության տեսակներով զբաղվողների նկատմամբ հսկողության ի-

---

¹ Ст'ю А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов, Административное право РФ, М., 2005. էջ 405:

րականացումը:

Գործունության տեսակը լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակների խմբին դասելիս օրենսդիրն արտահայտում է տվյալ տեսակի նկատմամբ հանրային շահը: Այդ հետաքրքրությունը կարող է հիմնավորվել հետևյալ նպատակներով.

1) գործունեությունը վտանգավոր է մարդկանց ոչ սահմանափակ շրջանակի համար, որոնք չեն մասնակցում դրա իրականացմանը (այդպիսիք կարող են հանդիսանալ, օրինակ՝ թափոններ թաղելը, աղտոտող նյութեր նետելը),

2) գործունեությունն իր շուրջը ներգրավում է մասնակիցների անսահմանափակ շրջանակ՝ արտադրության մեջ ներառելով նրանց գույքը (ներդրումային հիմնադրամներ, բանկային գործունեություն),

3) գործունեությունը բավական շահութաբեր է և այդ կապակցությամբ ենթակա է բարձր հարկման և լրացուցիչ վերահսկողության (օրինակ՝ ոգելից արտադրանքի արտադրության, պահպանման և մեծածախ վաճառքի բնագավառում գործունեությունը)¹:

«Լիցենզավորման մասին» 2001 թ. մայիսի 30-ին ՀՀ օրենքի համաձայն՝ լիցենզիան իրենից ներկայացնում է լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակով զբաղվելու իրավունքը հաստատող պաշտոնական թույլատվություն, ինչպես նաև այդ իրավունքը հաստատող պաշտոնական փաստաթուղթ, հետևաբար լիցենզիան իրենից ներկայացնում է թույլտվություն (իրավունք) լիցենզավորման ենթակա գործունեությունով զբաղվելու համար, որը տրվում է լիցենզավորող մարմնի կողմից իրավաբանական անձին կամ անհատ ձեռնարկատիրոջը: «Լիցենզավորման մասին» ՀՀ օրենքով լիցենզավորման ենթակա են այն գործունեության տեսակները, որոնց իրականացումը կարող է վնաս պատճառել քաղաքացիների առողջությանը, բարոյականությանը, իրավունքներին և օրինական շահերին, պետության պաշտպանությանը և անվտանգությանը, և որոնց

---

¹ Сн' u О. Олейник, Правовые основы лицензирования хозяйственной деятельности // Закон, 1994, № 6.

կարգավորումն անհնար է առանց լիցենզավորման մեթոդի կիրառման: Գործունեության այն տեսակը, որի կատարումը տվյալ պետության տարածքում պահանջում է օրենքին համապատասխան լիցենզիայի տրամադրում, համարվում է լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակ:

Լիցենզավորման ինստիտուտը կարելի է ուսումնասիրել տարբեր տեսանկյուններից՝

1) լիցենզավորումը որպես մակրոտնտեսական և միկրոտնտեսական գործընթացների կարգավորման օբյեկտիվ անհրաժեշտություն,

2) լիցենզավորումը որպես տնտեսության պետական կարգավորման համալիր մեթոդ, որն ապահովում է տնտեսության պետական կարգավորման անմիջական մեթոդների գործողությունը,

3) լիցենզավորումը որպես տնտեսական գործունեության ազատականության ապահովման միջոց,

4) լիցենզավորումը որպես պետական բյուջեի համալրման միջոց¹:

Գիտագործնական վերլուծության չափանիշներով անհրաժեշտություն է առաջանում որոշելու տնտեսական գործունեության լիցենզավորման սահմանները, որպեսզի մի կողմից այն ապահովի ազատ ձեռնարկատիրական գործունեությունը, իսկ մյուս կողմից՝ նպաստի մակրոտնտեսական և միկրոտնտեսական գործընթացների կարգավորմանը, լիցենզավորման հիմնական խնդիրների իրականացմանը: Լիցենզավորման միջոցով պետք է ապահովվի հանրային ու մասնավոր շահի զուգորդումը, դրանց համաչափ կիրառումը: Լիցենզավորման միջոցով հանրային շահի պաշտպանությունը պայմանավորված է նրանով, որ լիցենզավորման միջոցով վավերացվում է լիցենզավորվող կազմակերպությունների և գործունեության տեսակների հասարակական օգտակարությունը, որի միջոցով էլ իր

---

¹ Տե՛ս Ա. Միրունյան, Լիցենզավորման ինստիտուտը Հայաստանի իրավական համակարգում, «Առերեսում»-ԱՆԻ, Երևան, 1998:

հերթին որոշվում է դրանց արդյունավետությունը¹:

Այսպիսով, ամփոփելով լիցենզավորման (թույլտվության) վարչաիրավական ինստիտուտի առնչությամբ մեր մոտեցումները՝ կարելի հանգել հետևյալ եզրահանգումներին՝

- թույլատվական-լիցենզավորման համակարգ հասկացությունը կարող է դիտարկվել բովանդակային լայն և նեղ առումով,

- թույլատվական գործունեության նպատակը պետության, հասարակության և քաղաքացիների անվտանգության ապահովումն է, այն չի կարող թելադրված լինել զուտ տնտեսական՝ ֆինանսական, բյուջետային համալրման նկատառումներով,

- լիցենզավորումը բարդ, բազմաշերտ, սոցիալական, իրավական երևույթ է, որն ունի երկակի նպատակառոտվածություն: Մի կողմից՝ լիցենզավորումը հնարավորություն է ընձեռում տնտեսավարող սուբյեկտին՝ զբաղվելու տվյալ գործունեությամբ, իսկ մյուս կողմից՝ այն առաջացնում է համապատասխան պետական մարմինների կողմից թույլտվական և վերահսկողական գործունեության իրականացման անհրաժեշտություն,

- լիցենզավորման՝ որպես պետական կառավարման մեթոդի տեսական հիմնավորման համար հիմնական ուշադրությունը պետք է դարձնել նրա տարրերի համակարգված փոխհարաբերության և յուրաքանչյուրի ինքնուրույնությունը երաշխավորելու վրա,

- լիցենզավորումը տնտեսության վրա պետական կառավարման ներգործության ամենահզոր միջոցներից է: Այն տնտեսական գործունեության կառավարման և դրա նկատմամբ պետական վերահսկողություն իրականացնելու ձևերից մեկն է, որի գլխավոր գործառույթը թույլատվական է:

---

¹ См. и Ю. Тихомиров, Публичное право, М., изд-во Бек, 1995, էջ 76.

РАЗРЕШЕНИЕ И ЛИЦЕНЗИРОВАНИЕ КАК ВАЖНЫЕ МЕТОДЫ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ЭКОНОМИКУ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

Самвел Мурадян

*Доцент кафедры конституционного права ЕГУ,
кандидат юридических наук*

В современных экономических условиях актуальным является проблема лицензирования хозяйствующих субъектов, как метода государственного управления. Для теоретического обоснования лицензирования как метода государственного управления основное внимание надо обратить на отношения его элементов, связи между ними и их взаимоотношения. Следует раскрыть объективную необходимость государственного регулирования, сформированного в экономической сфере лицензирования на основе научно обоснованных положений улучшать законодательство, относящиеся к сфере лицензирования.

THE PERMISSION AND LICENCING AS THE IMPORTANT METHODS OF THE INFLUENCE ON ECONOMIC OF REPUBLIC OF ARMENIA

Samvel Muradyan

*Docent of the YSU Chair of Constitutional Law,
Candidate of Legal Sciences*

In present economic situation the problem of licencing of the subjects of economy is actual. For theoretic reasoning of licencing as the method of Government influence, the main accent must been drawn to the elements of licencing, to the mutual realations and connections of this elements. It is esseseential to reveal objective necessity of Government influence on the sphere of licencing, grade up on the basis of the scientific applications legislation touch on the sphere of licencing.

Բանալի բառեր – թույլտվական-լիցենզիավորման համակարգ, պետական կարգավորման մեթոդ, լիցենզավորման իրավական կարգավորում, վերահսկողություն:

Ключевые слова: Разрешительно-лицензионная система, метод государственного регулирования, правовое регулирование лицензирования, контроль.

Key words: Permission and licencing system, Government influence, legislation touch on the sphere of licencing. adiministrative control.